

Заснований 1997 року як
«ВІСНИК ЗАПОРІЗЬКОГО
ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ»

Перереєстрований 2008 року

Свідоцтво
про державну реєстрацію
серія КВ № 13643-2617ПР
від 22.02.2008

Адреса редакції:
Україна, 69006,
м. Запоріжжя,
Північне шосе, 113

Телефони
для довідок:
(061) 28-333-54
(061) 28-333-11
(061) 212-12-44

Факс: 218-75-01

Адреса електронної пошти:
e-mail:
visnik@zli.zp.ua

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ
СПРАВ УКРАЇНИ

**ВІСНИК
ЗАПОРІЗЬКОГО
ЮРИДИЧНОГО
ІНСТИТУТУ**
Дніпропетровського
державного
університету
внутрішніх справ

№ 3 (56) ' 2011

Запоріжжя – 2011

Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 3. – 356 с.

• Виходить шоквартально •

- Засновник – Запорізький юридичний інститут МВС України (з 2008 року – Запорізький юридичний інститут Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ) •
- Включений до переліку наукових фахових видань ВАК України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних наук (Бюлетень ВАК України. – 2010. – № 3.)

Редакційна колегія:

Алфьоров С.М. – канд. юрид. наук, доц., за-
служений юрист України
(головний редактор);
Лень В.В. – канд. юрид. наук, доц.
(заступник головного редактора);
Таран В.О. – докт. філос. наук, проф.
(заступник головного редактора);
Рєсков П.В. – канд. юрид. наук, доц.
(відповідальний секретар);
Васильчук Г.М. – докт. іст. наук, доц.;
Венедіктов В.С. – докт. юрид. наук, проф.,
заслужений юрист України,
заслужений юрист АР Крим;
Дудоров О.О. – докт. юрид. наук, проф.;
Ємельянов В.П. – докт. юрид. наук, проф.;
Заруба В.М. – докт. іст. наук, проф.;
Коломоєць Т.О. – докт. юрид. наук, проф.,
заслужений юрист України;

Крутов В.В. – докт. юрид. наук, проф.;
Лукашевич В.Г. – докт. юрид. наук, проф.,
заслужений юрист України;
Машок А.Р. – докт. юрид. наук, проф., за-
служений юрист України, за-
служений юрист АР Крим;
Мисливий В.А. – докт. юрид. наук, проф.;
Мурзін В.Ю. – докт. іст. наук, проф.;
Петков С.В. – докт. юрид. наук, проф.;
Приходько А.М. – докт. філос. наук, проф.;
Стрельцов Є.П. – докт. юрид. наук, проф.,
докт. теології,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України;
Душейко Г.О. – канд. юрид. наук, проф.;
Наливайко Л.Р. – канд. юрид. наук, доц.;
Обушенко О.М. – канд. юрид. наук, доц.;
Поліщук В.Г. – канд. юрид. наук, доц.;
Сергатиї М.О. – канд. юрид. наук, доц.;
Солов'явич І.В. – канд. юрид. наук, доц.

**Рекомендовано до друку
Вченою радою інституту 23 червня 2011 року.
Протокол № 10.**

*Друковані матеріали виражають позицію авторів, яка не завжди
поділяється редакційною колегією. Відповідальність за достовірність фактів,
статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладатиметься на авторів
або осіб, котрі його подали.
При передруку матеріалів посилання на Вісник ЗЮІ ДДУВС обов'язкове.*

© Автори статей, 2011
© Запорізький юридичний інститут ДДУВС (оформлення), 2011

**РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ І ПРАВА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

УДК 340.1

**Алфьоров
Сергій Миколайович**

*доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
м. Дніпропетровськ*

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ
ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«ГАРАНТІЇ ДЕРЖАВНОГО
ЛАДУ УКРАЇНИ»**

У статті досліджено проблему гарантування сучасного державного ладу України. Проаналізовано основні теоретичні підходи до визначення поняття «гарантії державного ладу України». Обґрунтовано авторський підхід до розуміння змісту терміну «гарантії державного ладу України».

Ключові слова: гарантія, гарантія державного ладу України, гарантія прав, обов'язків і законних інтересів особистості, демократична держава, логико-юридичний метод, соціологічний метод

В статье исследуется проблема гарантирования современного государственного строя Украины. Проанализированы основные теоретические подходы к определению понятия «гарантии государственного строя Украины». Обосновывается авторский подход к пониманию содержания термина «гарантии государственного строя Украины».

Ключевые слова: гарантия, гарантия государственного строя Украины, гарантия прав, обязанностей и законных интересов личности, демократическое государство, логико-юридический метод, социологический метод

The problem of the guaranteeing of the modern state structure of Ukraine is investigated in the article. Main theoretical approaches to the definition of the notion "guarantees of the state structure of Ukraine" are analyzed. Author approaches to the interpretation of the content of the notion "guarantees of the state structure of Ukraine" is substantiated.

Key words: guaranty, guaranty of the state structure of Ukraine, guaranty of rights, duties and legal interests of the person, democratic State, logical and law method, sociological method

2. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктне право у юридично-галузевій парадигмі // Право України. – 2002. – № 4. – С. 17-21.
3. Кузьменко О.В. Адміністративний процес: сутність і структура // Право України. – 2003. – № 2. – С. 25-28.
4. Авер'янов В.Б. Предмет адміністративного права: нова доктринальна оцінка // Право України. – 2005. – № 10. – С. 25-30.
5. Бородин І.Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: монографія / І.Л. Бородин. – К.: Алерта, 2007. – 184 с.
6. Шергин А.П., Фефилова В.Ф., Михайлов А.А. и др. Процессуальные формы административно-юрисдикционной деятельности органов внутренних дел. – М., 1985. – 198 с.
7. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
8. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР: Процессуальное регулирование. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1976. – С. 30-31.
9. Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес: підручник для вищих навч. закл. – К.: Літера ЛТД, 2001. – 336 с.
10. Производство по административным правонарушениям: учеб. пособие / Отв. ред. Д.Н. Бахрах. – Свердловск: Свердлов. юрид. ин-т, 1986. – 125 с.
11. Адміністративне право України: підручник для юрид. вузів і фак. / За ред. Ю.П. Битяка. – Харків: Право, 2000. – 456 с.
12. Васильев А.С. Административное право Украины (общая часть): учебное пособие. – Х.: Одиссей, 2001. – 506 с.
13. Коваль Л. Адміністративне право України: курс лекцій (Загальна частина). – К.: Основи, 1994. – 231 с.
14. Перепелюк В.П. Адміністративний процес. – Чернівці: Рута, 2001. – 316 с.
15. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальные вопросы правоприменения по делам об административных правонарушениях. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1990. – 209 с.
16. Кузьменко О.В. Структурні особливості адміністративно-деліктного процесу // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2003. – № 3 (12). – С. 171-176.
17. Гнатюк С.С. Проведення адміністративно-деліктного процесу: питання систематизації // Науковий вісник Львівського юридичного інституту. – 2005. – Випуск 3. – С. 137-146.
18. Колпаков В. Структура адміністративно-деліктного процесу // Юридична Україна. – 2005. – № 4. – С. 23-30.
19. Гнатюк С.С. Виділення інституту адміністративно-деліктного процесу як основа дослідження стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення // Митна справа. – № 1. – 2005. – С. 64-71.
20. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: учебное пособие. – Х.: Одиссей, 2006. – 352 с.
21. Комзюк А.Т. Деякі проблеми реформування законодавства, що регулює адміністративний примус // Збірник наукових праць Української академії управління при Президентіві України. – Вип. 2. Ч. II. – К.: Видавництво УАДУ, 1999. – С. 316-321.
22. Шергин А.П. Актуальные проблемы административной ответственности // Проблемы административной ответственности на современном этапе. – М., 1989. – С. 3-9.
23. Нимченко В.И. Производство по делам об административных правонарушениях в народных судах: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – Х., 1989. – 22 с.
24. Панова И.В. Административно-юрисдикционный процесс: монография. – Саратов: Изд-во Светлопись. – 1998. – 256 с.
25. Петухов П.А. Административный процесс в юридической деятельности органов советского государственного управления: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – Л., 1981. – 22 с.
26. Якимов А.Ю. Административно-юрисдикционный процесс и административно-юрисдикционное производство // Государство и право. – 1999. – № 3. – С. 5-10.

УДК 342.95 +351.74 (477)

Музичук
Олександр Миколайович
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
м. Харків

СУТНІСТЬ ТА ОЗНАКИ ЗАКОННОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

З'ясовуються причини і умови, які сприяють порушенню законності в державному управлінні. Визначається система гарантій, уточнюється система суб'єктів та визначається поняття та особливості забезпечення законності в державному управлінні.

Ключові слова: державне управління, законність, забезпечення.

Выясняются причины и условия, которые способствуют нарушению законности в государственном управлении. Определяется система гарантий, уточняется система субъектов, определяется понятие и особенности обеспечения законности в государственном управлении.

Ключевые слова: государственное управление, законность, обеспечение.

Reasons and terms that assist violation of legality in state administration turn out. The system of guarantees of legality is determined in state administration. The system of subjects of providing of legality is specified in state administration. A concept and features of providing of legality are determined in state administration.

Keywords: state administration, legality, providing.

Проблеми законності в державному управлінні були предметом наукових досліджень В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяка, В.М. Гарашука, А.Т. Комзюка, К.Б. Левченко, Н.П. Матюхіної, О.Ю. Синявської та багатьох інших авторів. Натомість, необхідно звернути увагу, що незважаючи на досить поширене використання категорії «законність» у назві та тексті законодавчих актів, у навчальній та науковій літературі, сьогодні відсутнє узгоджене її тлумачення, у зв'язку з чим єдине розуміння сутності цього явища так і не знайдено.

Метою цієї статті є з'ясування сутності та ознак законності в державному управлінні, у зв'язку з чим необхідно: уточнити семантику слова «законність» та близьких до нього за змістом слів (термінів, категорій); з'ясувати причини й умови, які сприяють її порушенню; визначити систему гарантій законності; уточнити систему суб'єктів; визначити особливості забезпечення законності в державному управлінні.

Як слушно зазначає Г.О. Пономаренко, «законодавчого визначення поняття законності, як і поняття закону, немає» [1, с. 35]. Більше того, щодо визначення меж цієї категорії, системи нормативних актів, які її передбачають, вчені не є одностайними. Наприклад, у тлумачних словниках української мови під законністю розуміється «неухильне додержання закону» [2, с. 397], тобто законність ототожнюється із терміном «закон», що, на нашу думку, є помилковим, оскільки режим (стан) законності у державі передбачає виконання (дотримання) норм, які передбачені не лише законами та іншими законодавчими актами (кодексами, основами законодавства, декретами), а й підзаконними актами.

Більш вдалим є визначення законності у Сучасній правовій енциклопедії, де під такою розуміється «режим (стан) відповідності дій, поведінки, діяльності посадових осіб, громадян та юридичних осіб законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті неухильного додержання останніх усіма суб'єктами права» [3, с. 121]. Проте більш логічним було б використання замість «закону» терміна «законодавчий акт», який є більш змістовним, оскільки, крім власне законів, передбачає й інші

Помилковим та таким, що не відповідає основним положенням правничої науки, є тлумачення словниками слова «законодавство», під яким розуміється «сукупність усіх законів, що діють у якій-небудь державі» [2, с. 397].

Слід зазначити, що термін «законодавство» отримав нормативне офіційне тлумачення в одному із рішень Конституційного суду України. Зокрема, у ньому зазначено, що термін «законодавство», що вживається у ч. 3 ст. 21 Кодексу законів про працю України щодо визначення сфери застосування контракту як особливої форми трудового договору, треба розуміти так, що ним охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, а також постанови Верховної Ради, укази Президента, декрети і постанови Кабінету Міністрів, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції і законів України [4].

Подібне тлумачення, але вже адміністративного законодавства, пропонують адміністративісти. Так, Ю.П. Битяк визначає його як систему нормативно-правових актів, у яких містяться найбільш загальні й важливі адміністративно-правові норми. Вчений наголошує на тому, що воно охоплює не всі нормативно-правові акти, а лише відповідні акти Верховної Ради, Президента і Кабінету Міністрів України, тобто ті, дія яких поширюється на всю територію країни [5, с. 147].

На нашу думку, терміном «законодавство» охоплюються і норма-

тивно-правові акти центральних органів виконавчої влади, які мають загальнообов'язкову дію на усій території України і зареєстровані у встановленому порядку Міністерством юстиції України.

Що стосується терміна «закон», то під ним, як правило, розуміється встановлене найвищим органом державної влади загальнообов'язкове правило, яке має найвищу юридичну силу. Закони представлені у вигляді прийнятих законодавчими органами державної влади у встановленому конституцією порядку нормативно-правових актів, що мають вищу юридичну чинність стосовно інших нормативних документів (постанов, інструкцій, приписів, правил). Наприклад, у Сучасній правовій енциклопедії закон визначається як нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної законодавчої влади або самого народу, що регулює найбільш важливі суспільні відносини, виражає волю й інтереси більшості населення, втілює основні права людини та інші загальнолюдські цінності і має найвищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів [3, с. 121].

Науковці визначають законність як: неухильне виконання законів і прийнятих відповідно до них інших правових актів державними органами, їх посадовими особами, громадянами, недержавними органами і організаціями [6, с. 345]; комплексне політико-правове явище, яке характеризується неухильним дотриманням вимог чинного законодавства всіма суб'єктами права [7, с. 192]; створення такого адміністративно-правового режиму в суспільстві, за якого вся система органів... зобов'язана, з однієї сторони, суворо дотримуватись вимог законів, а з іншої – вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання цих законів та інших законодавчих актів, здійснювати інші правоохоронні та правозастосовні заходи з метою зміцнення правопорядку в державі [8, с. 164].

В.В. Марков формулює поняття «законність в діяльності ОВС», під яким пропонує розуміти такий режим їх функціонування, під час якого забезпечується точне і неухильне додержання і виконання правових актів різної юридичної сили всіма службами (підрозділами), а також окремими працівниками ОВС у ході виконання покладених на них службових завдань, функцій, обов'язків та реалізації наданих їм службових прав [9, с. 99].

У цілому погоджуючись з таким розумінням законності в діяльності ОВС України, вважаємо, що окремою вимогою законності в ОВС є дотримання встановлених обмежень та заборон під час проходження служби (зайняття підприємницькою діяльністю, участь в діяльності політичних партій, а також ціла низка так званих «антикорупційних» заборон).

Поширеним у науковій літературі є підхід, відповідно до якого законність визначається у широкому та вузькому значенні. Так, В.М. Соловйов законність у державному управлінні в широкому розумінні визначає як наявність науково обґрунтованих, закріплених у нормативно-правових актах правових норм, що відображають волю народу, відповідають Конституції, перебувають між собою в суворій ієрархічній підпорядкованості, враховують реалії сьогодення і спрямовані на майбутнє та послідовне й неухильне виконання цих норм усіма державними органами, посадовими особами, громадянами й об'єднаннями. У вузькому розумінні – як принцип, режим і метод державного управління [10, с. 8].

Узагальнюючи погляди вчених на поняття законності у державному управлінні, зазначимо, що у навчальній та науковій літературі законність характеризується як: принцип діяльності держави; принцип державного управління; метод державного управління; режим суспільних відносин; мета та функція державного управління тощо. Наприклад, щодо сфери здійснення влади – як державної, так і публічної – законність розглядається як принцип діяльності, метод керівництва суспільством, режим (стан) суспільних відносин, що відповідає вимогам нормативно-правових актів [11, с. 347].

Беручи до уваги різносторонність та різноплановість категорії законності у цілому і законності діяльності суб'єктів державного управління зокрема, вважаємо, що кожна із вищенаведених характеристик законності має право на існування, а тому на розгляді кожної з них окремо зупинятися не будемо.

У науці адміністративного права проблема законності розглядається переважно в контексті запровадження системних заходів, покликаних сприяти становленню та утвердженню режиму законності

До причин і умов, які сприяють порушенню законності в державному управлінні, необхідно віднести: нечіткість законодавчо визначених завдань, функцій та повноважень органів виконавчої влади, що призводить до дублювання та паралелізму в їх діяльності; неналежне фінансове та матеріально-технічне забезпечення; непрофесіоналізм частини державних службовців щодо вирішення довірених їм питань; відсутність дієвих норм юридичної відповідальності за порушення законності представниками державної влади; бюрократизація та тяганина під час реалізації адміністративних процедур; неналежна перевірка та реагування на негативну інформацію стосовно професійної діяльності службовців; неякісне вивчення кандидатів на державну службу; відсутність контролю з боку безпосередніх керівників (начальників) за поведінкою підлеглих, виконання ними службових завдань; формальне проведення

атестації державних службовців; неналежне соціальне забезпечення персоналу органів виконавчої влади, яке не відповідає статусу представника державної влади; недодержання вимог щодо політичної нейтральності державних службовців, зайняття забороненими видами діяльності; відсутність ідеології функціонування публічної адміністрації як діяльності щодо забезпечення реалізації, насамперед, прав і свобод громадян, надання адміністративних послуг; відсутність дієвого громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади.

Крім наведених та інших правових й організаційних причин і умов порушення законності в державному управлінні, має місце різне, а подекуди протилежне розуміння сутності законності у нормативних актах, значне звуження або навпаки – розширення її змісту [13, с. 49].

Для забезпечення режиму законності в діяльності органів виконавчої влади держава має створити основу, тобто передбачити систему гарантій забезпечення законності. Як правило, у навчальній літературі такі гарантії поділяються на дві групи, але називаються по-різному: загальні та спеціальні; об'єктивні умови та спеціальні юридичні засоби; загально-соціальні та юридичні; об'єктивні умови існування суспільства та спеціально вироблені державою і громадські засоби, що забезпечують точну реалізацію норм права всіма суб'єктами. Досить поширеним є підхід, відповідно до якого гарантії законності об'єднуються у групи економічні, політичні, ідеологічні та організаційні [14, с.138]. В.С. Чайко використовує поняття «форми реалізації законності», до яких відносить: здійснення контрольної-наглядової діяльності щодо виконання посадовими особами та громадянами законів, інших нормативних актів, які регулюють охорону громадського порядку; точне виконання та дотримання працівниками норм чинного законодавства; дотримання службової дисципліни, законності, вимог Присяги, статутів, наказів начальників

Більш вдалим вважаємо розуміння двох груп гарантій законності, запропоноване В.К. Колпаковим та О.В. Кузьменко, згідно з яким перша група таких гарантій вважається умовами (передумовами) забезпечення режиму законності (політичні, економічні, ідеологічні, організаційні тощо); друга – спеціальними засобами такого забезпечення [15, с. 332-333].

Водночас, слід погодитись із О.А. Сергійчуком, який наголошує на тому, що «виокремлюючи специфіку загальних та спеціальних гарантій режиму законності, видається помилковим намагання заперечити значущість аналізу загальних гарантій у межах науки адміністративного права і перенести всю дослідницьку увагу винятково на спеціальні гарантії режиму законності» [14, с. 139].

Завдання щодо забезпечення законності в державному управлінні виконує широке коло суб'єктів, у зв'язку з чим доцільною буде їх класифікація за такими критеріями:

1) за організаційним відношенням до органів виконавчої влади: а) зовнішні, тобто ті, які не входять до організаційно-штатної структури органів виконавчої влади; б) внутрішні – які, навпаки, входять до організаційно-штатної структури органів виконавчої влади. У першому випадку йдеться про зовнішні суб'єкти контролю за діяльністю органів виконавчої влади, у другому – про внутрішньовідомчі. Наприклад, зовнішніми суб'єктами забезпечення законності такого органу виконавчої влади, як міліція, є Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів, центральні та місцеві органи виконавчої влади (крім МВС та його місцевих органів управління) у межах наданих їм повноважень, органи місцевого самоврядування, судові органи, органи прокуратури, громадяни та громадські організації. Відповідно, внутрішньовідомчими є: Міністерство внутрішніх справ та його територіальні органи управління на місцях; Департамент кадрового забезпечення Міністерства внутрішніх справ та його структурні підрозділи на місцях; Департамент внутрішньої безпеки Міністерства внутрішніх справ та його структурні підрозділи на місцях; інспекторські підрозділи; контрольно-ревізійні підрозділи; штаби; чергові частини; керівники та начальники усіх рівнів;

2) залежно від мети утворення та діяльності суб'єктів забезпечення законності в державному управлінні: а) які спеціально створені для контролю за станом законності (судові та правоохоронні органи, контрольно-ревізійні органи, керівники та начальники усіх рівнів, громадські організації правоохоронної спрямованості тощо); б) для яких забезпечення законності в державному управлінні є одним із завдань (Верховна Рада; Президент; Кабінет Міністрів; центральні та місцеві органи виконавчої влади (крім правоохоронних); органи місцевого

3) залежно від напрямку службової діяльності, яка перевіряється: а) суб'єкти, які перевіряють дотримання законності за усіма напрямками службової діяльності (керівники, начальники, інспекторські підрозділи тощо); б) суб'єкти, які перевіряють дотримання законності у певній сфері службової діяльності органів виконавчої влади (контрольно-ревізійні підрозділи, служби, які перевіряють дотримання норм екологічного, житлового, земельного, будівельного та багатьох інших видів законодавства).

Законність у правовій демократичній державі має, в першу чергу, розглядатися як засіб захисту прав, свобод і законних інтересів учасників суспільних відносин; забезпечувати охорону людини як від свавілля самої

держави, так і її органів, посадових осіб. Від стану законності залежать ступінь свободи особи, реальність її прав і свобод, рівень демократії.

Особливість режиму законності в державному управлінні полягає в тому, що, з одного боку, виконуючи свої функції та завдання, органи виконавчої влади тим самим послідовно забезпечують законність у державі; з іншого – сама діяльність органів виконавчої влади базується на суворому дотриманні Конституції України, законодавчих та підзаконних актів.

Зміст законності в державному управлінні полягає у такому: 1) всі рішення, що ухвалюються органами виконавчої влади, мають відповідати чинному законодавству та підзаконним актам; 2) такі рішення не повинні виходити за межі їх повноважень, тобто вони можуть ухвалюватися тільки з питань, віднесених до їх компетенції; 3) рішення органів виконавчої влади мають прийматися у такому порядку й формах, які відповідають нормативним приписам.

Перш ніж сформулювати поняття законності в державному управлінні, охарактеризуємо її ознаки. У навчальній та науковій літературі наводяться різні варіанти таких ознак. Наприклад, О.Ф. Скакун зазначає, що «законність характеризується поєднанням двох ознак: зовнішньої (формальної) – обов'язком виконувати розпорядження законів і підзаконних правових актів державними органами, посадовими особами, громадянами і різними об'єднаннями; внутрішньої (сутнісної) – наявністю науково обґрунтованих і відповідних праву законів; якістю законів» [16,

Погоджуючись із таким виокремленням двох ознак законності, вважаємо, що виконання розпоряджень законів і підзаконних правових актів державними органами, посадовими особами, громадянами і різними об'єднаннями є більш характерним для внутрішньої ознаки, а не для зовнішньої, сутність якої, на нашу думку, полягає у наявності науково обґрунтованих і відповідних праву законодавчих та

С.Г. Стеценко називає такі основні риси законності: універсальність, тобто регулювання положеннями законів суспільних відносин незалежно від місця і часу виникнення останніх; загальнообов'язковість, як вияв вищої юридичної сили законів, оскільки приписи норм права є обов'язковими для всіх суб'єктів права, незалежно від майнового статусу, належності до державної влади тощо; обґрунтованість – положення законів мають об'єктивний характер, насправді спрямовують суспільні відносини у вигідні для суспільства напрямки, досягається баланс інтересів людини та держави; наявність у державі органів, які забезпечують дотримання законності [7, с. 192-193].

На нашу думку, наведені риси законності більш подібні за суттю та

змістом до принципів законності. Крім того, під час їх характеристики С.Г. Стеценко використовує слово «закон», що є лише одним із видів нормативно-правових актів, за допомогою яких забезпечується режим законності в державі.

До ознак законності в державному управлінні пропонуємо віднести такі:

1) законність – невід'ємний елемент демократії, оскільки запобігає всюдозволеності. Загальність законодавчих актів та прийнятих у їх розвиток підзаконних актів є визначальним принципом демократичної організації та реалізації державної влади;

2) з однієї сторони, законність – це наявність законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів (об'єктивна ознака), з іншої – їх суворе дотримання та виконання суб'єктами суспільних відносин (суб'єктивна ознака). Якщо відсутня хоча б одна із зазначених ознак, законність не є можливою;

3) законність полягає у дотриманні правових актів різної юридичної сили;

4) законність передбачає своєчасне та об'єктивне реагування на факти порушення законодавства;

5) вимоги законності передбачені як матеріальними, так і процесуальними нормами і є обов'язковими для всіх суб'єктів, незалежно від майнового статусу, належності до державної влади тощо;

6) метою забезпечення законності в державному управлінні є: попередження, виявлення та усунення (припинення) правопорушень та їх негативних наслідків; відновлення порушеного правомірного стану; притягнення винних до юридичної відповідальності; завданням – забезпечення належного виконання персоналом органів виконавчої влади завдань, функцій, обов'язків, реалізації наданих прав, дотримання обмежень та заборон;

7) законність має двоєдину природу: з одного боку, суб'єкти державного управління під час виконання службових повноважень мають суворо дотримуватись вимог законів та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, з іншого – вимагати від фізичних та юридичних осіб безумовного виконання законів та інших нормативно-

Враховуючи наведені вище ознаки законності в державному управлінні, пропонуємо визначити її як такий режим функціонування органів виконавчої влади, під час якого вони не лише вимагають від фізичних та юридичних осіб безумовного виконання норм та вимог чинного законодавства, а й самі неухильно їх дотримуються (виконують), відповідним чином реагують на їх порушення, забезпечують відновлення

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

1. Пономаренко Г.О. Способи забезпечення законності управління у сфері внутрішньої безпеки держави / Г. О. Пономаренко // *Честь і закон*. – 2007. – № 1. – С. 35-39.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
3. Зайчук О.В. Сучасна правова енциклопедія / О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко та ін. ; за заг. ред. О. В. Зайчука. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення ч. 3 ст. 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство»): від 09.07.1998 р., № 12 // *Офіційний вісник України*. – 1998. – № 32. – Ст. 180.
5. Битяк Ю.П. Адміністративне законодавство і форми його систематизації // *Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2-х т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова)*. – К. : Юрид. думка, 2004. – Т. 1. Загальна частина. – С. 147-150.
6. Андрійко О.Ф. Поняття і система засобів забезпечення законності у державному управлінні / О.Ф. Андрійко // *Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2-х т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова)*. – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1. Загальна частина. – С. 345-348.
7. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С.Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2008. – 624 с.
8. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. – К. : Укр. акад. внутр. справ, 1995. – 177 с.
9. Марков В. В. Адміністративно-правові засади діяльності підрозділів внутрішньої безпеки щодо забезпечення законності і дисципліни в ОВС України : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Марков В'ячеслав Валерійович ; Харківськ. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2009. – 216 с.
10. Соловійов В. М. Удосконалення законності в державному управлінні України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / В. М. Соловійов ; Нац. акад. держ. управління при Президенті України. – К., 2006. – 20 с.
11. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 480 с.
12. Чайко В.С. Контроль та нагляд як способи забезпечення законності в державному управлінні та діяльності органів внутрішніх справ України / В. С. Чайко // *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. – 2008. – № 4. – С. 134-144.
13. Музичук О. М. Поняття та зміст законності діяльності публічної адміністрації / О.М. Музичук // *Право і безпека*. – 2010. – № 1. – С. 48-51.
14. Сергейчук О. А. Формування системи гарантій режиму законності у державному управлінні в сучасній Україні / О. А. Сергейчук // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2007. – № 8. – С. 132-140.
15. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
16. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

3 ' 2011 * Вісник Запорізького юридичного інституту

СЕРЕДА Г.П.	доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, заступник Генерального прокурора України
СОЦЬКИЙ А.М.	заступник начальника відділення Виконавчої дирекції фонду соціального страхування від нещасних випадків у Малиновському районі м. Одеси
СТЕПАКОВА Н.М.	викладач кафедри трудового та аграрного права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
УВАРОВ В.Г.	кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, докторант кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ФАТХУТДІНОВ В.Г.	кандидат юридичних наук, заслужений юрист України (м. Київ)
ЧАПЛИНСЬКИЙ К.О.	кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ЩАМАРА О.В.	кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Національної академії Служби безпеки України
ШЕВЧЕНКО О.А.	здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ШОПНА І.М.	кандидат юридичних наук, головний науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту МВС України
ШУСТРОВА К.В.	здобувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності органів внутрішніх справ Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ЩЕРБИНА В.І.	доктор юридичних наук, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
ЮНАЦЬКИЙ О.В.	кандидат юридичних наук, доцент, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ЮХИМ'ЮК О.М.	кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Волинського національного університету ім. Лесі Українки

ЗМІСТ

РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ І ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	3
<i>Алфьоров Сергій Миколайович</i> Теоретичні підходи до визначення поняття «гаранті державного ладу України»	3
<i>Босва Олена Сергійана</i> Держава як особливий елемент політичної системи суспільства ...	13
<i>Катеринчук Іван Петрович</i> Щодо єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи держав – учасниць Шенгенської угоди	20
<i>Комісаров Олександр Геннадійович</i> Інформаційний екстремізм: погляди на зміст та ознаки в умовах сучасної України	26
<i>Наливайко Олег Іванович</i> Місце конституційно-правової відповідальності в системі юридичної відповідальності	33
<i>Юхим'юк Ольга Михайлівна</i> <i>Кравчук Володимир Миколайович</i> До питання про ненормативні правові акти	39
ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРАВА	43
<i>Важженчук Сергій Ярославович</i> Європейська регіональна система захисту трудових прав працівників	43
<i>Журавльов Дмитро Володимирович</i> Трудове право: місце в системі права та основні теоретичні проблеми розвитку	50
<i>Іващенко Олександр Іванович</i> Диференціація правового регулювання у сфері оплати праці працівників ОВС	55

<i>Кудряцев Ігор Володимирович</i> Значення профспілок для реалізації працівниками своїх прав та обов'язків	61
<i>Мовчан Анастасія Олегівна</i> Правове забезпечення прав людини у відносинах із добору кадрів	66
<i>Обушенко Олександр Миколайович</i> Підходи до нормативного регулювання охорони праці	80
<i>Прийменко Олександр Сергійович</i> Право на пенсійне забезпечення у зв'язку з втратою годувальника осіб, які проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі	84
<i>Соцький А.М.</i> Організаційно-правові аспекти встановлення нових режимів робочого часу на підприємствах, в установах, організаціях	90
<i>Степакова Наталія Миколаївна</i> Принципи правозастосовної діяльності в трудовому праві	96
<i>Щербина Віктор Іванович</i> <i>Валуєва Ніна Олександрівна</i> Принципи сучасного трудового права	103
ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА Й УПРАВЛІННЯ	109
<i>Афанасьєв Костянтин Костянтинович</i> Удосконалення правових засобів охорони громадського порядку ...	109
<i>Ємець Роман Олександрович</i> Правове забезпечення державного контролю у сфері земельних відносин	119
<i>Жбанчик Андрій Васильович</i> Правові основи взаємодії міліції та внутрішніх військ МВС України у сфері охорони громадського порядку	126
<i>Кириченко Віктор Миколайович</i> Поняття та структура адміністративно-правового статусу органу місцевого самоврядування	136
<i>Круглов Олег Миколайович</i> Юридична природа доказів у провадженні у справах про адміністративні правопорушення	143

<i>Марченко Олеся Володимирівна</i> Поняття адміністративно-правового статусу виборчих комісії з виборів народних депутатів	150
<i>Мельник Роман Сергійович</i> Інститут адміністративної процедури: деякі пропозиції щодо його змісту	161
<i>Миролюк Роман Вікторович</i> Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу	171
<i>Музичук Олександр Миколайович</i> Сутність та ознаки законності в державному управлінні	179
<i>Опацький Роман Миколайович</i> Зарубіжний досвід охорони громадського порядку муніципальною (місцевою) поліцією й можливості його використання в Україні	188
<i>Припутень Дмитро Сергійович</i> Основні напрями удосконалення адміністративно-правової діяльності міліції на метрополітені	196
<i>Фатхутдінов Василь Гайнулович</i> Заходи адміністративного припинення загального призначення, які використовуються працівниками органів внутрішніх справ України, та проблеми їх застосування	203
<i>Шопіна Ірина Миколаївна</i> Механізм адміністративно-правового регулювання управління органами внутрішніх справ	213
<i>Шустрова Катерина Володимирівна</i> Система органів державної влади, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері діловодства та архівної справи	219
БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	227
<i>Бараш Євген Юхимович</i> Структура управління виконанням та відбуванням покарання в сучасних умовах реформування пенітенціарної системи України	227
<i>Басиста Ірина Володимирівна</i> Окремі аспекти співвідношення чинного кримінально-процесуального законодавства України, країн СНД та країн англо-американської правової системи щодо прийняття процесуальних рішень	236

Благодир Віталій Сергійович Суб'єкти доказування в судових стадіях кримінального процесу	243
Зозуля Євген Вікторович Особливості розвитку криміногенної ситуації в період становлення незалежності України (історико-правовий аналіз)	253
Ковбаса Володимир Миколайович Проблемні питання тактики пред'явлення для в'язання підозрюваних і обвинувачених під час внутрішньої протидії розслідуванню	261
Круглова Ольга Олександрівна До питання визначення об'єкта злочину доведення до банкрутства (ст. 219 Кк України)	267
Литвинов Олексій Миколайович Олішевський Вадим Володимирович Перехід від концепції відплати до кримінологічної моделі покаяння	274
Миролюк Станіслава Анатоліївна Значення мотиву та мети для кваліфікації умисного знищення або пошкодження чужого майна	257
Патрелюк Дмитро Андрійович Типові ситуації початкового етапу розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених неповнолітніми	286
Петрова Ірина Анатоліївна Оцінка продукції підприємств ресторанного господарства експертом-товарознавцем	295
Рижков Едуард Володимирович Використання парапсихології в оперативно-розшуковій діяльності	303
Середа Григорій Порфирівич Шамара Олександр Володимирович Міждисциплінарне вчення про інформаційне забезпечення розслідування злочинів як форма взаємодії кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності та криміналістики на сучасному етапі	310
Уваров Володимир Геннадійович Проблеми гармонізації кримінально-процесуального законодавства України і європейських держав	321

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Чаплинський Костянтин Олександрович	
Тактичне забезпечення пред'явлення для впізнання підозрюваних та обвинувачених	327
Шевченко Олександр Анатолійович	
Нормативно-правове регулювання запобіжної діяльності підрозділів карного розшуку	333
Юнацький Олександр Володимирович	
Психологічні аспекти діяльності судового експерта	341
Наші автори	347